

متن ویراسته و شرح کامل

تاریخ جهانگشای جوینی

تألیف

علاءالدین عظاملک محمد بن محمد الجوینی

بر اساس نسخه

علامه محمد قزوینی

به اهتمام

دکتر احمد خاتمی

استاد دانشگاه شهید بهشتی

سختی

سرشناسه	: غامبی، احمد.
منوان قراردادی	: تاریخ جهانگشای. شرح
منوان و نام پدید آور	: متن ویراسته و شرح کامل تاریخ جهانگشای جوینی بر اساس نسخه علامه محمد قزوینی، تالیف علاءالدین عطاملک محمد بن محمد الجوینی، به اهتمام احمد خاتمی.
وضعیت ویراست	: [ویراسته]
مشخصات نشر	: تهران: نشر علم، ۱۳۹۴.
مشخصات ظاهری	: ۹۹۸ ص.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۶۸۹-۲
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: جوینی، عطاملک بن محمد، ۶۲۳-۶۸۱ ق. تاریخ جهانگشا - نقد و تفسیر
موضوع	: لئتر فارسی - قرن ۷ ق. - تاریخ و نقد
موضوع	: ایران - تاریخ - مفول و ایلخانان، ۶۱۶ - ۷۵۶ ق.
موضوع	: ایران - تاریخ - خوارزمشاهیان، ۲۷۰ - ۶۲۸ ق.
موضوع	: ایران - تاریخ - اسماعیلیان، ۲۸۳ - ۶۵۴ ق.
شناسه الزوده	: قزوینی، محمد، ۱۲۵۶ - ۱۳۲۸ .. مصحح
شناسه الزوده	: جوینی، عطاملک بن محمد، ۶۲۳ - ۶۸۱ ق.
رده بندی کنگره	: ۱۴۹۳ ۷۱۳ ۲۰۷ ۹ ج / DSR۹۵۲
رده بندی دیویی	: ۰۶۲/۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۶۶۳۸۲۱

نسخه

کتابخانه ملی
شماره ثبت: ۱۲۱۸
تاریخ: ۱۴۰۳/۰۷/۲۲

تاریخ جهانگشای جوینی

تالیف: علاءالدین عطاملک محمد بن محمد الجوینی

بر اساس نسخه علامه محمد قزوینی

به اهتمام دکتر احمد خاتمی

(استاد دانشگاه شهید بهشتی)

چاپ دوم: ۱۴۰۲

تیراژ: ۴۴۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: مهارت

مرکز بخش علم: خیابان انقلاب، خیابان ۱۲ فروردین، خیابان شهدای ژاندارمری

بن بست گرانفر، پلاک ۴، تلفن ۶۶۴۱۲۳۵۸

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۹۷۸-۹۶۴-۲۲۴-۶۸۹-۲

فهرست مطالب

۹	پیشگفتار
۱۵	درباره تاریخ جهانگشای
۳۳	تاریخ جهانگشای جوینی ۱
۳۵	دیباچه
۵۹	فصل: در چگونگی احوال مغول پیش از عهد دولت و خروج چنگزخان
۶۳	ذکر قواعدی که چنگزخان بعد از خروج نهاد و یاساها که فرمود
۷۷	ذکر خروج چنگزخان و ابتدای انتقال دولت و مملکت ملوک جهان بدو
۸۲	ذکر ابناء چنگزخان
۸۶	ذکر استخلاص بلاد ایغور و انقیاد ایدی قوت
۸۹	ذکر تتمه احوال ایشان
۹۵	ذکر نسب ایدی قوت و بلاد ایغور بر موجب زعم ایشان
۱۰۲	ذکر احوال کوچلک و توق تغان
۱۰۹	ذکر امام شهید علاء الدین محمد الختئی رحمة الله علیه
۱۱۴	ذکر استخلاص نواحی المالینغ و قیالینغ و فولاد و احوال امرای آن
۱۱۷	ذکر سبب قصد ممالک سلطان
۱۲۲	ذکر توجه خان جهانگشای به ممالک سلطان و استخلاص اترار
۱۲۷	ذکر توجه الش ایدی به جند و استخلاص آن حدود

۱۳۲	ذکر استخلاص فناکت و خجند و احوال تیمورملک
۱۳۶	ذکر استخلاص ماوراءالنهر بر سبیل اجمال
۱۳۸	ذکر استخلاص بخارا
۱۵۱	ذکر خروج تارابی
۱۵۸	ذکر استخلاص سمرقند
۱۶۶	ذکر واقعه خوارزم
۱۷۳	ذکر حرکت چنگزخان به جانب نیشاب و ترمذ
۱۷۴	ذکر عبور چنگزخان بر معبر ترمذ و استخلاص بلخ
۱۷۸	ذکر توجه چنگزخان به حرب سلطان
۱۸۲	ذکر مراجعت چنگزخان
۱۸۴	ذکر رفتن تُربای تقشی به طلب سلطان جلالالدین
۱۸۵	ذکر رفتن یمه و سُبتای بر عقب سلطان محمد
۱۹۰	ذکر استخلاص تولى خراسان را بر سبیل اجمال
۱۹۴	ذکر احوال مرو و کیفیت واقعه آن
۲۱۱	ذکر واقعه نیشابور
۲۲۲	ذکر جلوس پادشاه جهان، قآن، در مسند خانی و دست جهانبانی
۲۳۳	ذکر حرکت پادشاه جهان، قآن، به جانب ختای و فتح آن
۲۳۸	ذکر قوریلتهای دوم
۲۴۴	ذکر صادرات افعال قآن
۲۸۱	ذکر منازل و مراحل قآن
۲۸۵	ذکر توراکینا خاتون
۲۹۰	ذکر فاطمه خاتون
۲۹۴	ذکر جلوس کیوک خان در چهار بالش خانی
۳۰۸	ذکر احوال اغول غایمش خاتون و پسران او
۱۳	ذکر توشی و احوال او و جلوس باتو به موضع او
۱۴	ذکر استخلاص بلغار و حدود آس و روس
۶	ذکر خیل کلار و باشغرد
۷	ذکر جغتای

۳۲۳	تاریخ جهانگشای جوینی ۲
۳۲۵	ذکر مبدأ دولت سلاطین خوارزم، انار الله براهینهم
۳۷۵	ذکر جلوس سلطان علاءالدین محمد خوارزمشاه
۳۹۰	ذکر مسلم شدن فلک سلاطین غور سلطان محمد را
۳۹۶	ذکر احوال خرمیل بعد از مراجعت سلطان
۴۰۰	ذکر کزلی و عاقبت کار او
۴۰۵	ذکر استخلاص مازندران و کرمان
۴۰۶	ذکر استخلاص ماوراءالنهر
۴۱۵	ذکر مراجعت سلطان بار دوم به جنگ کورخان
۴۱۸	ذکر استخلاص فیروزکوه و غزنین
۴۲۰	ذکر خانان قراختای و احوال خروج و استیصال ایشان
۴۲۹	ذکر بقیة احوال سلطان سعید، محمد، و اختلال کار او
۴۶۰	ذکر موجبات وحشتی که سلطان محمد را با امیرالمؤمنین، الناصر یدین الله، ابوالعباس احمد، افتاده بود
۴۶۲	ذکر استیصال سلطان سلاطین و سبب آن
۴۶۷	ذکر سلطان جلالالدین
۴۸۳	ذکر احوال او در هندوستان
۴۹۳	ذکر حرکت سلطان جلالالدین به جانب بغداد
۴۹۸	ذکر احوال سلطان و گرجیان و قمع ایشان
۵۰۹	ذکر مراجعت سلطان با گرجستان
۵۱۴	ذکر حرکت سلطان به اخلاط و فتح آن
۵۱۷	فتح نامه اخلاط
۵۲۰	ذکر حرکت سلطان به حرب سلطان روم
۵۳۵	ذکر یمین ملک و اغراق و عاقبت کار ایشان
۵۳۹	ذکر والده سلطان، ترکان خاتون
۵۴۲	ذکر احوال سلطان غیاثالدین
۵۴۸	ذکر سلطان رکنالدین
۵۵۰	ذکر استخلاص نواحی کرمان و احوال براقی حاجب
۵۵۷	ذکر چنتمور و تولیت او خراسان و مازندران را

ذکر نوسال..... ۵۶۳

ذکر احوال کرکوز..... ۵۶۲

ذکر وصول کرکوز به خراسان و احوال او..... ۵۷۷

ذکر احوال امیرارغون..... ۵۸۲

ذکر توجه امیرارغون به قوریلتهای بزرگ..... ۵۹۲

ذکر احوال شرفالدین خوارزمی..... ۶۰۵

تاریخ جهانگشای جوینی ۳

دیباچه..... ۶۳۱

ذکر احوال الغنویین و سرقوییتی بیکی..... ۶۳۳

ذکر احوال بجمن و استیصال او..... ۶۳۵

ذکر جلوس پادشاه هفت کشور و شهنشاه دادگستر منکوقآن..... ۶۴۰

ذکر نموداری از محاسن ذات همایون پادشاه جهان منکوقآن..... ۶۴۲

ذکر ارکان دولت..... ۶۴۸

ذکر حرکت پادشاهزاده جهان، هولاکو، به بلاد غربی..... ۷۰۱

ذکر حرکت پادشاه جهان، هولاکو، به فتح قلاع ملاحظه..... ۷۰۴

نسخه فتحنامه الموت..... ۷۱۶

ذکر تقریر مذاهب باطنیان و اسماعیلیان و احوال جماعت مذکور..... ۷۲۲

ذکر خلافت مهدی فاطمی..... ۷۲۵

ذکر خلافت قائم پسر مهدی..... ۷۵۵

ذکر خلافت المنصور اسماعیل پسر قائم..... ۷۵۶

ذکر خلافت المعز لدین الله ابو تمیم معدّ پسر منصور..... ۷۵۷

ذکر خلافت العزیز بالله ابو منصور نزار پسر معز..... ۷۵۷

ذکر خلافت الحاکم بامرالله ابو علی منصور پسر عزیز..... ۷۵۸

ذکر خلافت الظاهر لأعزاز دین الله ابوالحسن علی پسر حاکم..... ۷۶۰

ذکر محضر مهدی مقدوح..... ۷۶۲

ذکر جلوس مستنصر، پسر ظاهر..... ۷۶۵

ذکر خلافت المستعلی بالله ابوالقاسم احمد پسر مستنصر..... ۷۶۷

ذکر خلافت الأمر باحکام الله ابو علی منصور پسر مستعلی..... ۷۶۸

..... ۷۷۰

۷۷۰	ذکر خلافت الحافظ لدين الله ابوالميمون عبدالمجيد بن محمد بن المستنصر.....
۷۷۰	ذکر خلافت الظاهر بامرالله ابو منصور اسمعيل پسر حافظ.....
۷۷۰	ذکر خلافت الفايز بنصرالله ابو القاسم عيسى پسر ظاهر.....
۷۷۰	ذکر خلافت العاضد لدين الله ابو محمد عبدالله بن يوسف بن الحافظ.....
۷۷۰	ذکر كيفيت و سبب اين احوال.....
۷۷۳	ذکر حسن صباح و تجديد او و دعوت ملاحده.....
۷۹۱	ذکر سلطنت كيا بزرگاميد.....
۷۹۴	ذکر سلطنت محمد بن بزرگاميد.....
۷۹۵	ذکر ولادت حسن بن محمد بزرگاميد.....
۸۰۸	ذکر سلطنت محمد بن حسن بن محمد بن بزرگاميد.....
۸۱۰	ذکر سلطنت جلال الدين حسن بن محمد بن حسن بن محمد بن بزرگاميد.....
۸۱۵	ذکر سلطنت علاء الدين محمد بن جلال الدين حسن مذکور.....
۸۲۶	ذکر احوال ركن الدين خورشاه بعد از وفات پدرش.....
۸۳۲	ذکر قلاع ركن الدين بعد از نزول او.....
۸۳۷	ذکر احوال ركن الدين و انتهای كار ایشان.....
۸۳۹	حكايت خط كاتب نسخه آ.....
۸۴۱	ذيل كتاب، كيفيت واقعه بغداد.....
۸۴۹	فهرست ها
۸۵۱	فهرست آیات.....
۸۵۵	فهرست اشعار عربی.....
۸۶۵	فهرست امثال عربی.....
۸۶۷	فهرست عبارات عربی.....
۸۶۹	فهرست اشعار فارسی.....
۸۷۹	فهرست امثال فارسی.....
۸۸۱	فهرست اعلام اشخاص.....
۹۰۹	فهرست اعلام اماکن و قبایل.....
۹۲۵	راهنمای تعليقات
۹۹۱	فهرست منابع و مأخذ.....

پیشگفتار

از هنگامی که متن کامل و ویراسته تاریخ جهانگشای جوینی همراه با شرح بعضی از لغات، اصطلاحات، اعلام، عبارات دشوار، ترجمه آیات و احادیث و عبارات عربی از سوی انتشارات علم (تهران، ۱۳۸۷) منتشر شد، تا امروز که چندین نوبت به چاپ رسیده است، درخواست‌های مکرر از سوی استادان ارجمند و دانشجویان عزیز به بدانت و ناشر محترم به صورت شفاهی و کتبی مبنی بر تهیه تاریخ جهانگشای جوینی به صورت سه جلد در یک مجلد و همچنین تهیه گزیده‌ای از تاریخ جهانگشای جوینی، رسیده است.

پس از مطالعه و مشورت با همکاران ارجمند و بنا به توصیه ناشر فرهیخته، تصمیم گرفته شد:

اولاً، مجموعه سه جلد تاریخ جهانگشای جوینی در یک مجلد تنظیم و برای استفاده دانشجویان دوره‌های کارشناسی ارشد تدوین گردد. بدیهی است برای دستیابی به چنین هدفی، لازم بود تا بخش‌هایی از مجموعه سه جلدی حذف گردد. مقدمه مفصل علامه قزوینی بر جلد نخست، نسخه‌بدل‌های چاپ قزوینی، توضیحات و تعلیقات مرحوم علامه، پژوهش درباره احادیث تاریخ جهانگشای و بعضی پیوست‌های دیگر از جمله مواردی است که در نسخه تک‌جلدی تاریخ جهانگشای حذف شده است. در این چاپ نیز مانند چاپ پیشین کتاب، شماره صفحات چاپ قزوینی داخل [] ضبط شده است و محققان می‌توانند بر اساس شماره‌های مندرج در [] به صفحات نسخه قزوینی دست یابند.

ثانیاً، مقرر شد برای استفاده عموم و احیاناً آمادگی دانشجویان کارشناسی زبان و ادبیات فارسی و تاریخ برای ورود به مقطع کارشناسی ارشد، گزیده‌ای از این کتاب نیز تهیه و تدوین گردد. در گزینش بخش‌های این کتاب، هم به حفظ سیر تاریخی و هم به حفظ مطالب مهم و هم به جنبه‌های داستانی متن توجه شده است. بدیهی است مطالب مربوط به جلد نخست - که به جهانی مهم‌ترین بخش تاریخ جهانگشای جوینی به شمار می‌رود - سهم بیشتری در این گزیده داشته باشد. جلد دوم نیز سهم بیشتری نسبت به